

Klamnost vět Já myslím - Já cítím - Já chci

Rudolf Steiner

Mnichov, 12. března 1913

Naším úkolem je udělat si v esoterních hodinách jasno o naší meditaci. Musíme se naplnit očekáváním a připravit se na to, že věci budou jiné, než jsme si mysleli. Esoterik se musí přeučit. Dokonce i ve všedním životě musí změnit své pojmy a hodnotit věci jinak, propůjčovat jim jiný význam, než jak to dělal doposud. Uvidíme, že tomu tak může být například u našich cvičení. Často se objevují nářky nad usínáním při večerním cvičení. Esoterici mívají sklon považovat to za nedostatek. Ve skutečnosti je tomu jinak. Usnutí pak může dokonce znamenat pokrok. Samozřejmě, že se člověk musí snažit, aby zůstal vzhůru. Pokud ho však přesto přepadne spánek, není to chyba. Může tomu být dokonce tak, že po usnutí cvičení pokračuje. Až se člověk v noci nebo teprve ráno vzbudí, má se pokusit vzpomenout si, kde bylo cvičení spánkem přerušeno. Bude pak mít pocit, jako by cvičení přece jen pokračovalo, jako by v nás něco ještě dál pracovalo. To může znamenat pozvolna pokrok a ponenáhlu to může způsobit vstup do duchovního světa. Vždycky se nám říká, že školený člověk musí být v duchovním světě plně vědomý. Může však nastat i to, že člověk je v duchovním světě zprvu jen polovědomý. Není to chyba, pokusí-li se potom žák za bdělého stavu plně vědomě se upamatovat na to, co se odehrávalo během jeho spánku.

Že žák tak snadno ztratí vědomí a upadne do spánku, je dáno tím, že všechno, co prožíváme ve fyzickém světě, je májá a to, co bychom prožívali v duchovním světě, aniž bychom byli připraveni, by nám způsobilo otřes. Proto vyšší bytosti tlumí naše vědomí, dokud si nevydobudeme tolik síly, abychom těmto otřesným prožitkům dokázali vzdorovat a snesli je. Usínáme, protože zatím *nesmíme* prožívat. Jakmile svými sny a dalšími prožitky pozvolna dozrajeme k tomu, že to otřesné sneseme, nebude se nám to již jevit tak hrozné. Jsme májá obklopeni takovým způsobem, že jsme do ní zapředeni ve všem, co jsme a co děláme. Podíváme-li se například na čtyři drobné věty, které lidé vždycky považují za pravdivé, uvidíme hned, že slova, která denně používáme, nás klamou. Jsou to tyto čtyři věty: „Já jsem“ - „Já myslím“ - „Já cítím“ - „Já chci“. Jen ta první z nich je skutečně pravdou: „Já jsem.“ - Tak pochopíme, že naše myšlenky většinou nemyslíme my sami, ale že jsou nám vnucovány zvenčí: sociálními poměry a jinými okolnostmi, prostředím. Člověk je zvenčí podněcován k tomu, aby si to či ono myslel, cítil nebo dělal. Je to zkrátka velká iluze, říká-li člověk: Já myslím, já cítím, já chci.

Kdyby se člověk býval stal tím, co chtěly hierarchie postupující ve vývoji, bylo by to všechno jiné, člověk by ve spaní prožíval imaginativní svět, ovšem jinak, než jaký byl tento svět na starém Měsíci. Na obrazy, které by v tomto stavu viděl, by si ve dne vzpomínal, vedly by ho a oplodňovaly v životě. Lucifer se však zmocnil našich myšlenek a tím nám imaginativní svět zakalil. Ve všem v nás myslí Lucifer. Když vstoupíme do duchovního světa a dosáhneme zření, prožíváme, že Lucifer v nás takto myslí, a to je jako prožitek něco velmi otřesného. Proto nám dobré božské bytosti Lucifera zahalují, aby nás chránily. Není to tedy Lucifer, kdo zatemňuje naše noční vědomí.

Vidíme tedy, že je nesprávné říkat: Já myslím. Esoterik to také může zřetelně poznat, provádí-li svou meditaci. Myšlenky se na něj při ní vrhají a on se jich přes veškerou námahu nemůže zbavit. Je

sice smutný, že se mu to tak nedaří, nicméně při tom činí zkušenost, že to není on, kdo je původcem myšlenek, které jsou mnohem silnější než on sám. Vidí také, že i sny, které jsou často tak nepochopitelné, k němu přicházejí zvenčí. Ve skutečnosti pochází většina, zhruba dvě třetiny myšlenek od Lucifera. Je to Lucifer, kdo myslí v člověku. O myšlení si lidé vůbec dělají mylné představy. Hodnota myšlení nespočívá v tom, kolik se toho člověk naučí, kolik toho pochopí a kolik toho ví, nýbrž jaký pokrok díky myšlení dělá, jaké síly při tom rozvíjí. To lze vidět například na učencích, kteří toho velmi mnoho vědí, ze spirituálního hlediska však nejsou dál než v době svých studií. O takovýchto lidech se říká, že to jsou „suchaři“ a jasnozřivý člověk může skutečně vidět, že mají scvrklé astrální tělo. - Člověk by měl říkat: Nemyslím já, nýbrž myslí ve mně Lucifer. - Kdyby byl Lucifer nezasáhl, měli by lidé, kdyby za bdění po něčem toužili, ze vzpomínky obrazy a vedly by je tyto obrazy, nikoli vnější poměry. Když si člověk uvědomí, že v něm myslí jiné bytosti, může říci: *Ono mě myslí*. Může mít na něj dobrý účinek, spojí-li to s náležitým citem, totiž se zbožností. U druhé věty („Já cítím“) lze snadněji přijít na to, že je zcela mylná. Pudy a žádosti, které v nás žijí, nevytváříme my, nýbrž ony z velké části ovládají nás. Dvě třetiny těchto citů, v nejlepším případě polovina, pocházejí od luciferských a ahrimanských bytostí, skrze májá vnějšího, smyslového světa. I s lidským cítěním by to bylo úplně jiné, kdyby byly působily jen bytosti postupující ve vývoji. Pak by se člověk v noci nacházel ve světě praobrazů. Tam by viděl například praobraz nějaké květiny. Kdyby pak tuto květinu uviděl ve dne, viděl by zároveň i její praobraz v podobě éterných sil, hravým způsobem obklopujících rostlinu. I člověka tak protkávají síly, a když to pocítí a nazře, může to mít na něj dobrý účinek. Rostlinu může poznat jako něco, co je s ním bytostně spřízněno, a opět si uvědomit sounáležitost všech bytostí v mantrických slovech: *Ono mě tká*. Musí se tak ale díť s náležitým pocitem, s city vděčnosti.

U poslední věty („Já chci“) je klam nejzřetelnější. Stačí mít trochu exoterního sebepoznání, aby člověk poznal, že je v podstatě nesmysl říci: Já chci. Kdyby na člověku byly pracovaly jen hierarchie postupující ve vývoji, k této iluzi by nedošlo. Avšak ahrimanskými vlivy se dostal do velké iluze. Celý vnější svět je májá. Máme-li před sebou uřezanou květinu, není to pravda. Pravdou je květinu jen tehdy, spočívá-li v zemi a je-li spojená s kořenem. Stejně je tomu s člověkem. Ani jej nelze v pravdě uvažovat odděleného od ostatního světa. Tak jako rostlina se zemí, je člověk spojený s kosmem a jeho silami. Jen působením ahrimanských sil se člověk dostal do májá, kdy se cítí jako jednotlivá, oddělená bytost. Kdyby se byl stal tím, co chtěly hierarchie postupující ve vývoji, byl by si stále zůstal vědom toho, že jím proudí vesmírné síly. Esoterik si to může uvědomit, cítit se spojen s těmito kosmickými silami, vnímat svou existenci v působících vesmírných silách, v dmoucích se a opadávajících vlnách jejich přívalu. - Tato slova nejsou volena z afektovanosti, nýbrž obsahují pocitově to, co v nás má být skrze ně probuzeno. A naše volní impulzy mají být ovlivňovány také působícími, vládnoucími vesmírnými bytostmi, řekneme-li si: *Ono mě působí*. Tato mantra však musí být vždy spojena s citem hluboké úcty.

Tyto tři formule: *Ono mě myslí* se zbožností, *Ono mě tká* s vděčností a *Ono mě působí* s hlubokou, pokornou úctou může esoterik používat různým způsobem jako meditace, buďto společně, nebo jednotlivě, v různou denní dobu, i mezi jiným zaměstnáním. Mohou na něj mít velký účinek. Byli lidé, kteří s těmito formulami pracovali po celou jednu inkarnaci a došli při tom daleko.

Ústřední meditací tu však má být pro esoterika vždy to, co je shrnuto v deseti slovech a co vždy tvoří závěr těchto úvah: rosi- kruciánská průpověď. Musíme cítit, jak moudře jsou tato slova volena, takže již ve znění lze citově pojmout jejich hluboký smysl. Ne náhodou začíná průpověď dvěma *e: ex Deo*. Neboť těmito slovy se praví, že člověk při probuzení sestupuje z božsky-duchovního světa neboli

rodí se do svého fyzického těla. A toto tělo není, jak se lidé často domnívají, cosi nízkého. Co u dnešního člověka zůstává ležet v posteli, když ve spánku vystoupí, není nízké jen proto, že to v průběhu inkarnaci v dědičnosti pokazil. Takové, jaké bylo tělo člověku původně dáno, je posvátným chrámem, velkým uměleckým dílem. A jak toto člověk při návratu do fyzického těla, při probouzení pociťuje, je vyjádřeno dvěma *e* v *ex Deo*. Samohláska *e* znamená vždy radostné užasnutí. Hláska *o* v *Deo* znamená obsáhnutí fyzického a éterného těla duší; hláska *o* vždy znamená obsáhnutí. Na to však navazuje jiný pocit, něco jako ostýchavé zachvění se před svatyní. To spočívá v *a* slova *nascimur*. Hláskou *i* tohoto slova je vyjádřeno jáství neboli vědomí sebe sama, které se probouzí vnořením se do fyzického a éterného těla; *u* v poslední slabice znamená dokončení sjednocení.

V následujících třech slovech zůstává to prostřední vždy nevyřčeno, protože se pak máme naplnit tím, co nemá být smyslovými hláskami dokonce ani naznačeno. V těchto slovech máme, nejen rozumově, ale v citu, už jen zněním hlásek prožít, jak člověk při opuštění těla vplývá v Krista, v duchovní svět. V *i* slova *in* cítíme pozvedající se bytost člověka, v *o* slova *morimur* pak duchovní svět, který jej přijímá a je hotov jej obsáhnout. Pak následuje ještě jednou *i* a *u*, v nichž můžeme prožít dokonanou skutečnost Já pojatého Kristem.

U posledních čtyř slov hrají hlavní roli souhlásky. P a r ve slově *per* znamená něco, co je uvedeno do určitého vztahu, zde tedy duši, která vstoupila do vztahu k duchovnímu světu. Obě *s* na začátku následujících slov jsou kmitáním, vibrováním duše, vlnícím se tkaním ducha v ní, které je vyjádřeno na fyzické úrovni a projevuje se v utváření míchy. Ve dvou *t* se vyjadřuje individuální bytost člověka žijícího v duchu. V *r* posledního slova k nám promlouvá to, co je ryze duchovní, absolutní, v klidu chtějící, z něhož vyvěrá tkající, vlnící se svět ducha, promlouvající ještě jednou dvěma *s* posledního slova.

V hláskách těchto deseti slov tak máme něco, co má být účinné v našem citu, jestliže to správně pojmem. O mnohém z toho, co bylo řečeno v této úvaze, se mluvilo již dříve; na tyto věci je zkrátka třeba nahlížet z různých hledisek.